

קליניקה משפטית לזכויות אנשים עם מוגבלויות

טל: 03 - 5318373
פקס: 03 - 6350955

דואר אלקטרוני: disability.rights@mail.biu.ac.il

י"ג בתשרי התש"ע

1 באוקטובר 2009

פמ 2009-156

סיכום שנה"ל תשס"ט

א. מבוא

הקליניקה, אשר הוקמה בשנת 2003, מהווה מרכז סיוע משפטי ששם לו למטרה לקדם ולממש את זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בישראל וכן להעלות את המודעות לנושא זה בקרב סטודנטים למשפטים.

הקליניקה הופעלה בשנה"ל תשס"ט על ידי 32 סטודנטים למשפטים, בשנתם השלישית ללימודי תואר ראשון במשפטים, בליווי שתי עורכות דין. במסגרת פעילות הקליניקה הוענק סיוע משפטי לאנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם וכן לגופים שונים העוסקים בתחום כאשר נתקלו בבעיה במימון זכויותיהם, וכשנזקקו לסיוע משפטי על מנת לקדם נושאים חדשים.

הסיוע ניתן לאנשים עם כל סוגי המוגבלויות (פיסית, חושית, שכלית, נפשית ורגשית) במגוון רחב של נושאים, כגון: בריאות, דיור, ביטוח לאומי, חינוך, הסעות בטיחותיות, אפוטרופסות, נגישות, תעסוקה ושיקום אנשים עם מוגבלויות נפשיות.

ב. ההכשרה בקליניקה

בטרם החלה שנת הלימודים וכחכנה לפעילות בקליניקה השתתפו הסטודנטים **בסדנת הכשרה** בת יומיים. הסדנה הינה חווייתית ומטרתה לבחון את דימוים של אנשים עם מוגבלויות כלפי החברה וכלפי עצמם. כמו כן, התמודדו הסטודנטים במסגרת הסדנה עם שאלות של סטיגמה ופחדים המונעים שילובם של אנשים עם מוגבלויות בחברה הישראלית. במסגרת הסדנה גם ביקרו הסטודנטים במוזיאון הילדים בחולון בתערוכת "דיאלוג בחשיכה" הממחיש למבקר כיצד מתפקדים אנשים עם לקויות ראייה.

במהלך שנת הלימודים השתתפו הסטודנטים **בקורס עיוני שבועי "זכויות אדם לאנשים עם מוגבלויות"**. הקורס עסק בהיבט התיאורטי של זכויות ושוויון, בהיבטים החברתיים הקשורים לאנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם ובהיבטים אתיים של עבודה קלינית. השיעורים בקורס

ג. הפעילות המעשית בקליניקה

בחלקה המעשי של הקליניקה העניקו הסטודנטים, בליווי ובפיקוח של עורכות הדין, ייעוץ וייצוג ללקוחות שפנו בבקשה לסיוע. הסטודנטים חולקו לזוגות וכל זוג פעל במהלך כל שנת הלימודים בעיקר בנושא ספציפי (חינוך בריאות, דיור, תעסוקה וכו'). החלוקה לנושאים הביאה לכך שהסטודנטים רכשו מומחיות בנושא בו טיפלו ויכלו להעניק סיוע מקצועי לפונים באותו נושא.

לקוחות הקליניקה הופנו אליה על ידי ארגוני זכויות אנשים עם מוגבלויות כמו "קשר", אקיי"ם, אלוו"ט, בית לורן, איל"ן, אנו"ש, בית הגלגלים, "אפי", "לשם", אלי"ן, נגישות ישראל, ית"ד ואחרים, כמו גם על ידי מחלקות הרווחה ברשויות המקומיות. כן, התקבלו בקליניקה פניות עצמאיות מאנשים עם מוגבלויות.

היקף הפניות שהגיעו לקליניקה במהלך שנה"ל תשס"ט עמד על כ – 150 פניות בחודש.

בנוסף למתן ייעוץ וייצוג של פונים, כללה העבודה המעשית בקליניקה גם כתיבת ניירות עמדה ודפי מידע במטרה להנגיש את זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם בישראל.

ד. הקליניקה פועלת לשינוי מערכת

במהלך שנה"ל תשס"ט (חודש מאי 2009) נפגשו נציגי הקליניקה עם שר הרווחה, מר יצחק הרצוג ואנשי משרדו. הפגישה נערכה בפקולטה למשפטים בבר אילן ומטרתה הייתה לקדם שיתוף פעולה בין האגפים השונים במשרד הרווחה לבין הקליניקה, מתוך אמונה כי שיתוף פעולה שכזה יביא לשיפור השירות המוענק ללקוחות הקליניקה ולשיפור מעמדם של אנשים עם מוגבלויות במדינת ישראל. בפגישה, שהתקיימה באווירה נעימה, העלו נציגי הקליניקה מספר הצעות ויוזמות לקידום מעמדם של אנשים עם מוגבלויות בישראל, ובסופה הבטיח השר כי צוות משרדו יבחן היטב את ההצעות. עוד הוסכם על המשך שיתוף פעולה בין משרד הרווחה והקליניקה.

חלק ניכר מהנושאים שנדונו בפגישה נגע לפעילות המוסד לביטוח לאומי, המצוי באחריות משרד הרווחה. לפיכך, יזם שר הרווחה מפגש בין הגבי אסתר דומיניסיני, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, לבין נציגי הקליניקה. בפגישה שהתקיימה ביולי 2009 הציגו נציגי הקליניקה מספר נושאים בוערים שדורשים תיקון ושינוי, הוסכם כי המוסד לביטוח לאומי יבדוק את הדברים וכי הקשר בין הצדדים יימשך.

לקליניקה מגיעות מידי חודש פניות רבות בענייני חינוך וברור שיש צורך לשינויי מערכת גם בעניין זה. לפיכך, פעלו נציגי הקליניקה לקיומה של פגישה עם שר החינוך, מר גדעון סער. לפי שעה התקיימה פגישה מקדימה עם מנהלת המטה של שר החינוך ויועצת השר לענייני חקיקה על מנת לבחון את הנושאים. בפגישה שהתקיימה בחודש ספטמבר 2009 העלו נציגי הקליניקה נושאים שונים הדורשים שינוי ושיפור. אנו מקווים כי פגישה זו תפתח צוהר לשינויי גם בתחום זה.

ה. הקליניקה פועלת לשינוי החקיקה

על מנת ליישם את מטרתה של הקליניקה לממש ולקדם את זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בישראל, פועלת הקליניקה גם במישור החקיקתי. נציגות הקליניקה הופיעו בפני ועדת העבודה ורווחה במטרה לשכנע את מקבלי ההחלטות להעלות את שיעור גמלת השירותים המיוחדים המשתלמת לאנשים עם מוגבלויות הנזקקים לסיוע סיעודי.

בנוסף, הופיעו נציגי הקליניקה מספר פעמים בפני ועדת החינוך של הכנסת לקידום נושאים חשובים כגון, הגברת השילוב של ילדים עם מוגבלויות במסגרות החינוך הרגילות, מתן סייעות אישיות לילדים הלומדים במסגרות החינוך המיוחד ועוד.

1. הקליניקה מייצגת במקרים פרטניים ועקרוניים

להלן תובא סקירה קצרה של מקצת מהתיקים בהם עסקה הקליניקה במהלך שנה"ל תשס"ט:

חינוך

גם השנה הזו עסקה הקליניקה ביישום הוראות פסק הדין של בית המשפט לעניינים מנהליים בת"א (עת"מ 1214/08 אשר הוגש על ידי הקליניקה בשנת 2008) בעניין **הסייעות האישיות בחינוך המיוחד** (להלן: "**פסק הדין**"). הוראות פסק הדין קבעו כי הנחיית מנהלת האגף לחינוך מיוחד בדבר הפסקת הקצאת הסייעות האישיות לתלמידי החינוך המיוחד, ללא קשר למידת מוגבלותם הפיסית, תבוטל וכי יוקמו ועדות חריגים שיבחנו את צרכיהם של ילדים הלומדים בחינוך המיוחד וכן את נזקקותם לסיוע אישי. גם לאחר פסק הדין המשיכה הקליניקה להיאבק על זכותו של אחד העותרים לסיוע אישי וייצגה אותו בועדות חריגים שהתכנסו בעניינו. בחודש ספטמבר 2009, לאחר מאבק ממושך, הסכים משרד החינוך להיעתר לבקשת הקליניקה ולהורות על הקצאת סייעת אישית לעותר, בכך לאפשר לעותר לממש את זכותו לחינוך. הקליניקה אף ממשיכה לטפל במקרים פרטניים ולחייב את משרד החינוך לפעול בהתאם להוראות פסק הדין.

כמו כן, נציגות הקליניקה עומדות בקשר עם היועצת המשפטית של משרד החינוך ובימים אלו מתגבש חוזר מנכ"ל משרד החינוך שיעסוק בזכותם של תלמידי החינוך המיוחד לסיוע אישי, בהתאם להוראות פסק הדין.

במהלך חודשי הקיץ לקראת פתיחת שנת הלימודים וכן בראשית חודש ספטמבר 2009 פעלה הקליניקה **לכינוסן של ועדות השמה חריגות בעבור ילדים שאובחנו באיחור כילדים עם מוגבלויות הזכאים לחינוך מיוחד**. בעקבות התערבותה של הקליניקה (ובעקבות פסק דין שניתן בעתירה מנהלית שהגישה הקליניקה בקיץ 2007) חזר בו משרד החינוך מהחלטותיו שלא לקיים ועדות השמה מאוחרות בעבור ילדים שאובחנו באיחור. כך, מספר רב של ילדים נמצאו זכאים לחינוך מיוחד על פי חוק ושובצו בגנים המתאימים לצרכיהם המיוחדים, למרות פסק הדין, גם השנה נתקלו הורים לילדים אשר אובחנו כילדים עם מוגבלויות לאחר המועד הקובע מבחינת משרד החינוך במחסומים אשר איימו למנוע מילדיהם קליטה במסגרת מתאימה לצרכיהם. בהעדר מסגרת מתאימה, לא יקבלו ילדים אלה את הטיפול הדרוש להם על מנת להתקדם. הקליניקה טיפלה במקרה של ה' ילדה בת 3 אשר אובחנה כילדה על רצף האוטיזם במהלך חודש יוני. הוריה פנו באופן מיידי אל מחלקת החינוך ברשות המקומית, שם נאמר להם כי איחרו את

הקליניקה אף טיפלה בפניה של אם **לתלמיד תיכון עם לקויות למידה** שטענה כי בית הספר בו לומד בנה לא מאפשר לו לגשת לבחינות הבגרות מפאת העובדה שציוניו נמוכים. כן מסרה האם כי ציוניו הנמוכים של בנה נבעו מהעובדה שלא ניתנו לו התאמות בבחינות. בענין זה פנתה הקליניקה אל מנהלת ומפקחת בית הספר בדרישה לחייבן לערוך לתלמיד בחינות מותאמות. לאחר התכתבות ארוכה הסכים בית הספר לאפשר לתלמיד להיבחן בבחינות מותאמות כנדרש וכך יוכל לגשת לבחינות הבגרות כיתר בני כיתתו.

בחודש ינואר פורסמו **מסקנות ועדת דורנר לרפורמה בחינוך המיוחד בישראל** (להלן: "הועדה") (ועדה שנציגי הקליניקה הופיעו בפניה בשנה"ל תשס"ח). מאז פרסום המסקנות פועלת הקליניקה במספר מישורים ליישום עיקרי מסקנות הועדה: הקליניקה הצטרפה לפורום ארגוני זכויות לאנשים עם מוגבלויות בתחום החינוך המגבש בימים אלו נייר עמדה בנושא יישום המלצות הועדה. בנוסף, נערכה פגישה בין נציגי הקליניקה לשופטת בית המשפט העליון (בדימוס) דליה דורנר בכדי להבהיר מספר נקודות בהמלצות הועדה כמו גם לגבש דרכים לקידום ישום הדוח. הקליניקה אף פועלת במישור הפוליטי בפגישות עם יו"ר ועדת החינוך, ח"כ זבולון אורלב ושר החינוך, ח"כ גדעון סער לקידום הנושא.

ליווי מאבק של ילדים עם אלרגיות פגישה במשרד החינוך – בשנים האחרונות מאובחנים יותר ויותר ילדים עם אלרגיות קשות למזון. מדובר באלרגיות למוצרי מזון שונים כגון חלב, בוטנים, ביצים ועוד. בחלק מן המקרים האלרגיות עלולות לסכן את חייהם של הילדים הלוקים בהן במידה ואלה יחשפו למזון האלרגני מבלי לקבל את הטיפול המתאים. החשיפה מזון האלרגני אינה בהכרח באכילתו, גם מגע עם המזון עלול לעיתים להוביל להתקף. ילדים אלה מתחנכים בחינוך הרגיל אך התנאים במוסדות החינוך בישראל אינם מאפשרים את שהייה בטוחה בהם. חוזר מנכ"ל משרד הבריאות הדין בנושא האלרגיות הינו כללי ביותר ואינו מטיל את האחריות לדאגה לשלום ולטיפול בילדים אלה על אף גורם ספציפי במוסדות החינוך. מנהלי בתי ספר והצוות החינוכי מסרבים לקחת אחריות על הטיפול באותם ילדים במקרה של התקף. טיפול הכולל הזרקת אטרופין באמצעות מזרק אפינן הפשוט מאוד לתפעול. נציגי הקליניקה יחד עם עמותת "יהל" (יעוץ והדרכה לאלרגיות מזון) נפגשו עם האחראית על תחום הבריאות במשרד החינוך בכדי לנסות ולמצוא פתרון לילדים הסובלים מאלרגיות קשות למזון זאת לפחות בשנותיהם הראשונות במערכת החינוך. המאמץ לתיקון חוזר המנכ"ל עדין נמשך כמו גם המאבק ליישום חוזר המנכ"ל הקיים ולמצוא פתרונות פרטניים לכל ילד על מנת לאפשר את שהייתו הבטוחה במסגרת החינוכית.

ביטוח לאומי

גמלת ילד נכה לילדים עם לקויות על רצף האוטיזם: אנו שמחים לבשר על הצלחתנו בהליך בבית המשפט הגבוה לצדק. במהלך שנת הלימודים תשס"ז הוגש על ידי הקליניקה בשיתוף משרדו של עו"ד רון גזית בג"צ כנגד המוסד לביטוח לאומי. במסגרת הבג"צ התבקש המוסד לחזור ולהעניק גמלאות לכל הילדים עם ליקויים על רצף האוטיזם. ביום 11.12.06 קיבל בית המשפט העליון את בקשתנו והוציא צו ביניים לפיו עד לדיון סופי בעתירה יקבלו כל הילדים עם לקויות על רצף האוטיזם גמלה בשיעור מקסימלי. **ביום 19.7.09 ניתן פסק הדין בעתירה** אשר קבע באופן חד משמעי כי כל הילדים המאובחנים עם ליקויים על רצף האוטיזם, כולל ליקויים מסוג PDD, ASD, PDD NOS ותסמונת אספרגר, הינם "ילדים במצב פסיכיאטרי התנהגותי דומה לאוטיזם", על כן ילדים אלו זכאים לגמלת ילד נכה בשיעור מלא.

עם קבלת פסק הדין, ניסחה הקליניקה דפי מידע מעודכנים בנוגע לזכויותיהם של ילדים עם לקות על רצף האוטיזם מהמוסד לביטוח לאומי הכוללים גם הנחיות על דרך הגשת התביעה והגשת ערר במידת הצורך לשימושם של הורים וגורמי מקצוע נוספים.

הקליניקה המשיכה גם בתשס"ט לטפל במקרים פרטניים של ילדים עם לקות על רצף האוטיזם שהמוסד לביטוח לאומי סירב לשלם להם גמלת ילד נכה. כך לדוגמה סייעה הקליניקה במקרה של י" ילד בן כ-6 שנים עם פיגור ולקות על רצף האוטיזם אשר הינו אחד מ-9 אחים, ביניהם ילד נוסף המאובחן עם לקות על רצף האוטיזם. מאחר ומדובר על שני ילדים באותה משפחה הזכאים לקצבאות ביטוח לאומי כל ילד זכאי לגמלת ילד נכה בשיעור של 150%. במהלך שנת 2008 הופחתה הגמלה המשולמת עבור י" ל-75% בלבד זאת ללא כל סיבה, הפחתה אשר מהווה נטל כלכלי כבד על המשפחה המתמודדת עם שני ילדים עם מוגבלות בנוסף ל-7 ילדים נוספים. כל נסיונותיו של אב המשפחה להדברות עם המוסד לביטוח לאומי לא צלחו, הוא נשלח פעם אחר פעם להביא מסמכים אשר כבר נשלחו בעבר. לאחר התערבות הקליניקה בכתיבת מכתבים אל גורמים שונים בביטוח הלאומי הוחזרה הגמלה המלאה והכספים אף שולמו באופן רטרואקטיבי ממועד ההפחתה.

הקליניקה אף העניקה **סיוע בקבלת גמלאות ביטוח לאומי לילדים עם מוגבלויות נפשיות**, הבדיקה אשר נערכת לילדים בועדות הרפואיות בביטוח לאומי במטרה לקבוע זכאותם לגמלת ילד נכה הינה בדיקת יכולת פיסית לבצע פעולות יומיום. לעמדת הקליניקה, בדיקה זו חוטאת למטרת תקנות הביטוח הלאומי שכן הסיוע בביצוע פעולות היומיום המזכה בגמלה אינו חייב להיות פיסית גם דרבון או נוכחות של אחר המאפשרת את ביצוע הפעולות די בה. עמדה זו באה לידי ביטוי במקרה של י", ילדה בת 13 המאובחנת עם חרדת נטישה, חרדה הגורמת לכך שהיא זקוקה לליווי של מבוגר בכל שעות היום, בעת האוכל, הרחצה, השינה ועוד. פיסית י" מסוגלת לבצע את כל פעולות היומיום אך בכדי שתבצע את הדברים היא חייבת להיות מלווה על ידי אדם בוגר. תביעתה לגמלת ילד נכה נדחתה על ידי המוסד לביטוח לאומי וכך גם ערר על החלטה. הקליניקה הגישה בשמה של י" ערעור לבית הדין לעבודה אשר השתכנע כי יש לבחון שוב את הדברים והתיק הוחזר אל הועדה הרפואית בביטוח הלאומי. הועדה הרפואית דחתה את בקשתה של י" בשנית למרות

פניה אחרת בה סייעה הקליניקה היא בעניינו של נ' אדם בן 36 אשר אובחן כאדם עם פיגור, ואף הוכר ככזה על ידי המוסד לביטוח לאומי משנת 2002 במשך מספר שנים. בשנת 2006 מסיבה לא ברורה השתנתה בחלטת הביטוח הלאומי ונקבע כי לא מדובר עוד בפיגור. בהתאם לקביעה זו אף נדחתה הבקשה לקצבת נכות. נ' הגיש במהלך השנים מספר תביעות ועררים לביטוח הלאומי כשבכל פעם האבחנה לגביו היתה שונה, אך לא זכתה אותו קצבה. בהתערבות הקליניקה, רוכזו חוות הדעת בעניינו של נ' מכל הגורמים המעורבים בטיפול בו, הוגש ערר למוסד לביטוח לאומי ובו פורטו החלטות התמוהות אשר התקבלו בענינו של נ', לשמחתינו הערר התקבל ונקבעו לנ' אחוזי נכות התואמים את מצבו המזכים אותו בקצבת נכות

רבות מההחלטות המתקבלות על ידי פקידי המוסד לביטוח לאומי מבוססות על הוראות נהלים פנימיים של הארגון בנוסף להוראות החוק והתקנות המנחות. במצב דברים זה מתקשים אזרחים להבין את ההחלטות שניתנות בעניינם. לפיכך, פנתה הקליניקה אל המוסד לביטוח לאומי **בבקשה לפרסם את הנהלים הפנימיים** באתר האינטרנט ולאפשר שקיפות בקבלת החלטות בהתאם לכללי המשפט המנהלי. בקשת הקליניקה התקבלה ובימים אלו מעודכן אתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

אל הקליניקה הגיעו במהלך שנה"ל תשס"ט פניות רבות של הורים לילדים עם מוגבלויות הזקוקים לסיוע של עובד זר סיעודי. מפנייתם של ההורים עלה כי בניגוד למצבם של בוגרים עם מוגבלויות הנזקקים לסיוע סיעודי להם משתלמת קצבת שירותים מיוחדים למימון הסיוע, כאשר מדובר בילדים הזקוקים לסיוע של עובד סיעודי זר, הגם שניתן אישור העסקת עובד זר סיעודי ממשד התמ"ת, המדינה אינה מסייעת במימון של העסקת עובד זה. מספרן הרב של הפניות הביא לכתיבת נייר עמדה הקורא למשרד הרווחה לפעול למציאת פיתרון מימוני להעסקת עובדים סיעודיים זרים גם במקרה של ילדים. נייר עמדה הועבר לשר הרווחה, מר יצחק הרצוג.

תעסוקה

במהלך סמסטר א' השנה הגיעה אל הקליניקה פניה של אדם כבד ראייה בעל תואר ראשון ושני בעבודה סוציאלית אשר ביקש לעבוד בשב"ס כעובד סוציאלי ונדחה על רקע מוגבלותו. בעקבות פנייה זו פנתה הקליניקה אל השב"ס בדרישה לבחון מחדש את החלטתם. משלא שונתה החלטת השב"ס, הגישה הקליניקה בשמו של הפונה תביעה לבית הדין לעבודה בטענה שהחלטת השב"ס שלא להעסיק עובד עם מוגבלות הינה בניגוד להוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח – 1998. קדם משפט קבוע בתביעה זו לחודש מרץ 2010.

בריאות וקופות חולים

ביום 5.11.08 התקבל תיקון מספר 43 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ה – 1995. בהתאם להוראות התיקון יהיו זכאים ילדים עם אוטיזם לטיפולים פרא רפואיים (עד 104 טיפולים בשנה)

בנוסף, ייצגה הקליניקה במהלך שנה"ל תשס"ט מקרים רבים של ילדים עם לקויות על רצף האוטיזם שקופות החולים סירבו להעניק להם טיפולים פרא רפואיים למרות תיקון החקיקה.

בעקבות התערבותה של הקליניקה שונו נהלים בקופת חולים כללית כך שגם ילדים הלומדים במסגרות חינוך מיוחד זכאים לקבלת טיפולים פרא רפואיים מקופות החולים כלשון התיקון לחוק.

הקליניקה אף העניקה שירותי ייעוץ וייצוג במקרים של ילדים עם תסמונת דאון ולקויות נוספות שקופות החולים סירבו להעניק להם טיפולים פרא רפואיים מהסיבה שהינם תלמידי חינוך מיוחד, זאת מבלי שנערכה בדיקה כנדרש באשר לכמות הטיפולים הדרושה אל מול כמות הטיפולים הניתנת במסגרת החינוכית.

מקרה נוסף בו טיפלה הקליניקה הינו של פעוט בן 3 וחצי עם תסמונת דאון ומום מורכב בליבו המחובר למכונת הנשמה באופן קבוע בשל מצבו. לאחר מעורבות הקליניקה בעבר, אישרה קופת חולים לאומית לפעוט לקבל טיפולים פרא רפואיים בביתו בשל קושי להביאו אל קופת החולים לקבלת הטיפולים, זאת עקב היותו מחובר למכונת הנשמה באופן רציף. למרות האמור מאחר ומדובר בפעוט אשר מצבו הרפואי המורכב מחייב ביקורים אצל רופאים שונים, עמדו הוריו בפני בעיה. מחד הצורך להגיע לרופאים שונים בדרך אשר לא תסכן את חייו או תפגע בבריאותו של הפעוט ומאידך חוסר יכולת כלכלית לממן את הסעתו באמבולנס. הקליניקה פנתה בעניין זה אל קופת החולים בבקשה לשקול את המקרה המורכב ואכן אושרו לפעוט הסעות באמבולנס בכל מקרה בו הוא נדרש להגיע לטיפול רפואי, כל זאת במימון קופת החולים.

עובדים סיעודיים

בעקבות פניות רבות שהתקבלו בקליניקה בנושא זכויות מעבידים הזקוקים לעובדים סיעודיים, הצטרפה הקליניקה לפורום ארגונים שפועל בימים אלו על מנת לבחון מחדש את הבעיות העולות מטיפול סיעודי בקהילה, ולהציע פתרונות ארוכי טווח. הפורום כולל ארגוני זכויות שונים ("כן לזקן", "יד ריבה", "מטה מאבק הנכים", "קו לעובד" ועוד) מתוך הכרה בעובדה, שהגנה על זכויות אוכלוסייה מוחלשת אינה יכולה לבוא על חשבונה של אוכלוסייה מוחלשת אחרת ורצון לחייב את המדינה לפעול למען הסדרת זכויות שני הצדדים. לאחר מספר דיונים שהתקיימו, נוסח נייר עמדה בנושא שהועבר לשר התמ"ת שעניינו בקשה להסדרת זכויותיהם של מעסיקים עם מוגבלויות וזכויותיהם של העובדים הסיעודיים הזרים.

אפטרופסות

ח' הינו אדם בן כ- 40 שנים עם פיגור שכלי בינוני. הוריו של ח' פנו אל הקליניקה לפני כ- 3 שנים בבקשה לקבל סיוע למצוא לבנם סידור דיורי שיתאים לצרכיו. בפנייתם ציינו הוריו כי הרשויות הפנו את בנם למוסד פסיכוגריאטרי שאינו מתאים לו כלל ועיקר. ההורים ציינו כי לבנם אין

נגישות

כבשנים קודמות, גם בשנה"ל תשס"ט פעלה הקליניקה בשיתוף עם עמותת "נגישות ישראל" לשיפור הנגישות וייצגה פונים שהתלוננו על מפגעי נגישות במקומות שונים. כך פנתה הקליניקה בשמו של אדם הזכאי לתו חנית נכה, אשר בשל מצבו אישרה לו הרשות המקומית מקום חניה מסומן בסמוך לביתו. אותו אדם מתגורר מעל מרכז מסחרי מקום בו קיימת מצוקת חניה ועל כן אינו יכול במקרים רבים לנצל את מקום החניה אשר הוקצה לו מאחר ורכבים זרים חונים במקום. כל פניותיו למשטרת ישראל ולרשות לא הביאו לפתרון המצב. באמצעות הקליניקה נכתב מכתב אל ראש הרשות בבקשה למצוא פתרון של מחסום או עמוד אשר לא יאפשר לרכבים זרים לחנות במקום.

בנוסף, ממשיכה הקליניקה לפעול להנגשת רחבת תיאטרון הקאמרי בשד' שאול המלך בתל אביב. מדובר בתיאטרון האמור לשרת את כלל הציבור כולל אנשים עם מוגבלויות. במקום נבנתה רמפה המאפשרת גישה גם לאנשים המשתמשים בכסאות גלגלים מרחוב שאול המלך אל הכניסה לתיאטרון. הרמפה רחבה, כשרק חלק ממנה מגיע עד המדרכה ואילו בחלקה השני מסתיימת הרמפה במדרגות. מדרגות אילו אינן מסומנות ומהוות סכנה למי אשר משתמש ברמפה בכדי לרדת מרחבת הכניסה אל רחוב שאול המלך, במקום נפגע אדם אשר ירד ברמפה באמצעות כסא גלגלים מבלי שהבחין במדרגות ואחרים כמעט ונפגעו. פניות חוזרות של הקליניקה אל עיריית תל אביב הביאו לכך שהוכנה תוכנית לשינוי במתחם אשר יצאה למכרז. אנו ממשיכים לפעול למציאת פתרון זמני עד להשלמתו של פתרון קבע, באופן אשר יבטיח את שלום המשתמשים ברמפה.

מקרה נוסף בו מטפלת הקליניקה בימים אלה הוא פנייתו של אדם עם מוגבלות פיזית שביקש להחנות את רכבו בחניון באחד מחופי הכנרת הפונה נדרש לשלם בעבור החניה, זאת בניגוד להוראת סעיף 4(ב) לחוק חניית נכים הקובע כי ינתן פטור מתשלום בעד חניה במקום ציבורי שהגישה הנגישה היחידה אליו היא דרך חניה הכרוכה בתשלום. מקום ציבורי לענין זה הוא כהגדרתו החוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות התשנ"ח – 1998, הקובע בין היתר כי חף ים הינו מקום ציבורי.

זאת ועוד, בעקבות בדיקה שערך אחד הסטודנטים בקליניקה בעיר מגוריו נמצא כי המדרכות בשכונת "חתני פרס נובל" בעיר ראשון לציון אינן מונמכות בהתאם להוראות חוק הרשויות המקומיות (סידורים לנכים) התשמ"ח-1988. לפיכך, פנתה הקליניקה אל עיריית ראשון לציון

מוגבלות נפשית

הקליניקה ממשיכה לסייע בהגשת בקשות לסל שיקום עבור אנשים עם מוגבלויות נפשיות בהתאם להוראות חוק שיקום נכי נפש בקהילה, תש"ס – 2000.

במהלך השנה ייעצו נציגי הקליניקה לעשרות הורים לאנשים עם מוגבלויות נפשיות אשר ביקשו מידע בנוגע לזכויותיהם בדין וכן הזכויות להם יהיו זכאים הילדים לאחר מות ההורים.

עקב הדרישה הגוברת למידע בנושא זה פועלת הקליניקה להנגשת המידע באמצעות חוברת מידע שתצא לאור בימים הקרובים.

דיוור

הקליניקה טיפלה בעניינה של אישה עם מוגבלות נפשית, זכאית דיוור ציבורי אשר ביקשה לנצל את זכותה ולרכוש את דירת מגוריה במחיר מופחת, בהתאם למבצע שיזם משרד השיכון והבינוי. במענה לבקשתה השיב משרד השיכון שהיא אינה זכאית לשיעור ההנחה המלא משום שלא התגוררה בדירה תקופות ארוכות בשל אשפוזה בבית חולים פסיכיאטרי. הקליניקה פנתה בשמה של הפונה אל משרד השיכון בדרישה שלא להפלותה על רקע מוגבלותה, בהתאם לפרק המטרות שבחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח - 1998 ולחייב את משרד השיכון להתחשב בעובדה שהפונה נאלצה להתאשפז בשל מוגבלותה. במענה לפניית הקליניקה הוענק לפונה שיעור הנחה גבוה מזה שניתן לה מלכתחילה והיא בימים אלו מצויה בהליכי רכישה של הדירה.

ז. שיתופי פעולה, מידע והנגשת זכויות

השנה התקיים שיתוף פעולה של הקליניקה עם בית הספר לעבודה סוציאלית בבר אילן. במסגרת שיתוף הפעולה של שתי הדיסציפלינות שתי סטודנטיות לעבודה סוציאלית לקחו חלק בעבודת הקליניקה. סטודנטית אחת פעלה במישור הקהילתי ופעלה להקמתה של קבוצת סטודנטים באוניברסיטה הפועלים להגברת המודעות בנושא הנגישות בתוך הקמפוס. סטודנטית אחרת פעלה במישור הפרטני ועסקה במתן ליווי סוציאלי צמוד של פונים, לרווחת הפונים ולהעשרת הסיוע המשפטי הניתן בקליניקה.

שיתוף פעולה נוסף שהקליניקה שמחה לבשר עליו הוא עם מט"ח (מרכז טכנולוגי חינוכי). במסגרת שיתוף פעולה זה הקליניקה כותבת דפי מידע, מעבירה הרצאות בפני מדריכים של בוגרים עם מוגבלות נפשית ומנחה אותם כיצד לסייע לאותה אוכלוסייה במיצוי זכויותיה אל מול הרשויות.

בנוסף, ממשיך שיתוף הפעולה עם משרד עורכי הדין גרוס קליינהנדלר חודק ושות'. במסגרת שיתוף הפעולה, התגייסו מספר עורכי דין מהמשרד לפעול בשיתוף עם הקליניקה ולטפל בפניות שהופנו אל הקליניקה.

הקליניקה העניקה במהלך שנה"ל תשס"ט מענה בפורום המשפטי של בית אקשטיין וכן ממשיכה לתמוך באתר "מקום מיוחד" של ארגון קשר ובפורום אספרגר ו-PDD של אתר האינטרנט

נציגי הקליניקה אף העבירו במהלך השנה מספר הרצאות: בפני חברי עמותת "מיל"מ" – מתמודדים למען מתמודדים בנושא זכויות אנשים בעלי מוגבלות נפשית, הרצאה בפני מנהלות מסגרות חינוך מיוחד בנושא זכויות תלמידים לחינוך אל מול הזכות לסביבה ללא אלימות, הרצאה בכנס חומ"ש (התאגדות העובדים הסוציאליים) המתאר את עבודת הקליניקה, הרצאה בפני מתנדבים של עמותת "בית איזי שפירא" בנוגע לזכויות ילדים עם מוגבלויות, הרצאה בפני הורים לילדים עם מוגבלויות המתחנכים בגנים האבחוניים בתל השומר בנוגע לזכויות ילדים במערכת החינוך, ביטוח לאומי וקופות החולים, הרצאה בפני סטודנטים הלומדים בחוג לריפוי בעיסוק במכללת קריית אונו שעסקה בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בישראל וההתפתחות של זכויות אלו לאורך השנים וכן, הרצאה בפני מנהלות מחלקות שיקום של משרד הרווחה במחלקות לשירותים חברתיים.

ת. סיכום

הקליניקה, כבשנים קודמות, פעלה במרץ לקידום ומימוש זכויותיהם של אנשים בעלי מוגבלויות בישראל. בהזדמנות זו ברצוננו להודות לכל הגורמים שאפשרו את פעילותנו ובמיוחד לסגל הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן וכן תודות לתרומתם הנדיבה של הגב' רוני בר בנין וקבוצת אלטשולר שחם. אנו תקווה כי הקליניקה תצליח, גם בימים של משבר כלכלי אותו אנו חווים, להמשיך ולתרום את תרומתה לחברה.

בברכה,

מיה גפן, עו"ד

קארין אלהרר, עו"ד

ד"ר גדעון ספיר